

Kulturní produkce

SPILLMAN, LYN. 2002. *CULTURAL SOCIOLOGY*. MALDEN: BLACKWELL PUBLISHERS, PP.150-220.

JANA OBROVSKÁ

Doporučení

- NEBOJTE SE MLUVIT, NEJSTE U ZKOUŠKY. LEPŠÍ JE MLUVIT NEPŘESNĚ, Z CESTY, NESOUVISLE, NEŽ-LI VŮBEC.
- KDYŽ VÁS NĚCO NAPADNE, VEN S TÍM. NEBOJTE SE ŘÍCT, CO SE VÁM NA TEXTU NELÍBILO A ZKUSTE NAOPAK VYBRAT TEXT, KTERÝ BYL PODLE VÁS NEJZAJÍMAVĚJŠÍ.
- PŘEDEM DĚKUJU ZA SPOLUPRÁCI 😊

Co je kulturní sociologie?

- Kulturní sociologie se zaměřuje na proces produkování významů
- Tento proces sleduje ve třech dimenzích:
 - v každodenním jednání
 - v institucionálním kontextu
 - ve sdílených mentálních rámcích, které slouží jako prostředky produkování významů

Co je kultura?

- Systém znaků, atributů, reprezentací, který spojuje členy v rámci jedné společnosti a odlišuje je od členů společností jiných – antropologické pojetí (etnografie), *kultura jako znak celých společností*
- Zvláštní druh činností a materiálních artefaktů, které jsou charakteristické pro určité skupiny (opera, galerie, rap). *Kultura je vymezena v kontrastu s ostatními oblastmi sociálního života společnosti.*
- Pojetí kultury jako procesů produkování významů zahrnuje obě uvedené varianty i různě položené důrazy (diskurzy versus praktiky, kognitivní kategorie versus hodnoty...). To vede Spillman k upřednostnění tohoto přístupu.

Tři analytické roviny v tradici kulturní sociologie

- A) Produkování významů v interakcích a způsoby, jakými je jedinci používají (určité shluky významů nejsou obecně sdílené a neměnné, lidé čerpají z různých významových zdrojů s ohledem na kontext jejich jednání). PRAKTIKY
- B) Zdůraznění kontextů, v nichž probíhá kulturní produkce a inovace. Jde o perspektivu produkování kultury (kulturní průmysl). PRODUKCE
- C) Kulturní objekty jsou analyzovány jako texty. Podobně jako jazyk mají svoji vlastní strukturu, která ovlivňuje z nich vyvozené a na nich založené významy. RÁMCE

Jak číst texty?

- Můžeme sledovat, který ze tří přístupů autor/ka preferuje (praktiky, produkce nebo rámce).
- Jaké je hlavní téma textu?
- Čeho chce autor/ka docílit?
- Jaké metody byly použity?
- Na jaké jiné téma, sociální oblast, problém by bylo možné představený přístup použít?
- Co se nám na textu nelíbí a proč?
- **POZOR:** Problémem řady textů je, že předpokládají znalost určitého společenského prostředí, institucionálních kontextů (americká zkušenost). To nás vyzývá k tomu, abychom navržené analytické postupy aplikovali na problematiku, která je nám kulturně bližší.

DiMaggio, Paul: *Market Structure, the Creative Process, and Popular Culture: Toward an Organizational Reinterpretation of Mass-Culture Theory*

- Autor se vymezuje proti představě silných homogenizujících účinků masové kultury. Kulturní průmysl nabývá různých organizačních forem, které ovlivňují diverzitu a míru inovace kulturních produktů.
- DiMaggio chce zodpovědět dvě otázky: Jak je možné, že některé kulturní průmysly odpovídají masově-kulturnímu modelu, zatímco jiné produkují rozmanité zboží pro menší trhy? Jaký vývoj v tomto směru můžeme očekávat?

DiMaggio, Paul: *Market Structure, the Creative Process, and Popular Culture: Toward an Organizational Reinterpretation of Mass-Culture Theory*

- Navržený model zahrnuje: a) strukturu trhu, b) organizaci „kreativního“ procesu, c) stupeň inovace a diverzity populárně-kulturních produktů a stojí na předpokladech, že: management kulturního průmyslu usiluje o předvídatelnost, lidé požadují rozličné kulturní zboží, tvůrci touží po inovacích
- 3 typy systémů kulturní produkce, založené na vyjednávání (brokerage): 1) **pure-** vyjednávavač slouží jak managementu kulturní organizace, tak tvůrcům 2) **entrepreneurial-** na vyjednávavači leží vysoké rozhodovací pravomocí 3) **centralized-** je typický pro kulturní průmysly s vysokou mírou vládní regulace a monopolistickým prostředím

DiMaggio, Paul: *Market Structure, the Creative Process, and Popular Culture: Toward an Organizational Reinterpretation of Mass-Culture Theory*

- NÁPADY:
- Text vychází ze situace na americkém trhu. Mohli bychom sledovat, jaký je stav trhu s určitým typem kulturních produktů v Česku (např. trh s časopisy, o němž DiMaggio v americkém kontextu píše jako o hodně různorodém). Jak bychom s pomocí jeho modelu provedli výzkum konkrétního nakladatelství (struktura trhu, forma organizace, segmentace trhu, stupeň inovace)?
- Zkuste formulovat tezi masově-kulturního přístupu, proti níž se autor vymezuje.

Peterson, Richard. *Why 1955? Explaining the Advent of Rock.*

- Peterson, na rozdíl od přístupů akcentujících faktory na straně poptávky nebo přístupů zaměřujících se na samotné tvůrce kultury, nahlíží **proces kulturní změny z hlediska změn v organizačních strukturách kulturního průmyslu**
- Klade si otázku, jak je možné, že rocková hudba získala náhle na takové oblibě v právě polovině 50. let?
- A odpovídá na ni zkoumáním faktorů jako je technologická inovace, regulace trhu, struktura organizací, povaha nově vzniklých profesí apod. (a v tomto ohledu je velmi blízko DiMaggiovi).
- Paradox – ikdyž je hlavním účelem fungování komerčně-kulturních organizací zisk, jejich struktura, zvyky a předpoklady bránily v 50. letech vyhovění rošířené poptávce po rockové hudbě

Peterson, Richard. *Why 1955? Explaining the Advent of Rock.*

- Všímá si právních faktorů (např. zavedení copyrightu), technických změn (rozšíření televize), struktury trhu (vertikální a horizontální integrace)
- Rozlišuje tři dimenze organizační struktury – a) počet úrovní rozhodování (čím více, tím vyšší pravděpodobnost byrokratizace), b) funkcí diferenciací (množství specializovaných oddělení), c) vertikální integrace průmyslu (kolik fází nutných k produkování určitého kulturního zboží probíhá v rámci jedné organizace?) a horizontální integrace (v kolika navazujících průmyslech má vlastník podíl?)

Peterson, Richard. *Why 1955? Explaining the Advent of Rock.*

- NÁPADY:
- Text mně připomíná kurz Víta Kouřila *Průmysl populární hudby*, který byl přeplněný podněty k analýze kulturního průmyslu. Ať už je to analýza geneze punku a jeho postupná komodifikace nebo třeba reggae a jeho symbolu Boba Marleyho. A co třeba hip-hop, který v sobě má protestní potenciál, ale jehož některé odnože jsou už v českém kulturním průmyslu celkem jako doma (hip-hopové festáky, drahá móda)? Jak by se daly Petersonovy postupy aplikovat na příklad této kulturní změny?

Becker, Howard. *Art Worlds*.

- Umělecké světy (formy spolupráce ovlivňující vzorce kolektivních aktivit) jsou konceptem, který má blíže vysvětlit proces produkce kultury, respektive to, jak tento proces US umožňují a zároveň omezují.
- Produkování kultury záleží na povaze dělby práce v kulturních institucích a na sdílených konvencích. Podobně jako u Petersona jsou na místo tvůrčího ducha umělce zdůrazněny organizační postupy jako je editace, distribuce nebo dostupnost zdrojů.
- Dílo jako kolektivní produkt (cooperation link).

Becker, Howard. *Art Worlds*.

- Konvence upravují, jaké materiály umělci použijí, jaké budou vztahy mezi obecenstvem a interprety, jaká bude délka vystoupení. Určité posloupnosti vyvolávají určité emocionální reakce publika.
- Konvence nejsou neměnné – vyjednávání. Vyhnutí se konvencím vyžaduje velký objem zdrojů (časových, materiálních).
- Konflikt mezi konvenční a úspěchem a inovací a nedostatkem pozornosti.
- Jedním z cílů sociologické analýzy kulturních světů je sledování hranic, které vytyčují rozdíly mezi těmi, kteří do tohoto světa ještě patří, a těmi, kteří už nikoliv. (*boundary work*)

Becker, Howard. *Art Worlds*.

- NÁPADY:
- Co se takhle podívat na Národní galerii a sledovat, na základě jakých kritérií (konvencí) je v organizaci tohoto typu rozhodováno o umění, které tady může být vystaveno a které už ne? (analogie s produkcí konkrétního divadla, stejně tak subkulturní produkcí – viz. Bjeta).
- Další zajímavé téma je nevděčnost (aktuální nepochopení a neúspěch) některých kulturních inovací – Afghánská Superstar. Znáte nějaké takové inovátory?
- Nebo jak jsou v rámci nějakého hudebního časopisu konstruovány **hranice stylu**?

Griswold, Vendy: *American Charakter and the American Novel. An Expansion of Reflection Theory in the Sociology of Literature.*

- Autorka analyzovala romány produkované v určitém časovém rozpětí (udělala náhodný vzorek ze všech románů publikovaných mezi roky 1876 a 1910) aby zjistila, jestli odráží nějaký specifický **americký charakter**. Podle jejích zjištění je třeba koncept literatury jakožto reflexe (odraz národního ducha) rozšířit o další „pozemštější“ faktory, které mají na proces psaní a produkování románů vliv (např. copyright).
- Ptá se: bylo na těchto románech něco skutečně amerického?

Griswold, Vendy: *American Charakter and the American Novel. An Expansion of Reflection Theory in the Sociology of Literature.*

- Analyzuje americké a evropské romány a zjišťuje, že jsou si daleko podobnější, než by si někteří teoretici přáli.
- Míra jejich podobnosti variuje podle tří časových období. V prvních dvou, kdy se mírně odlišují, jsou američtí autoři systematicky znevýhodněni na trhu (na zahraniční tituly se nevztahuje copyright).
- Američané proto píší o tématech, které nejsou u evropských autorů tolik běžné. Obě skupiny nicméně spojuje důraz na lásku a heterosex. rodinu, peníze a sociální život (**požadavky žánru**). Griswold sleduje jak kulturní rámce (vlastní struktura románu jako žánru), tak proces kulturní produkce (copyright).

Griswold, Vandy: *American Charakter and the American Novel. An Expansion of Reflection Theory in the Sociology of Literature.*

- **NÁPADY:**
- Výzkum inspiruje k dalším pokusům o odhalení imperativů žánru. V této souvislosti by bylo zajímavé rozebrat pravidla postmoderního románu, který se tváří, že žádná pravidla nemá. Navíc jak ukazuje Jameson, postmodernismus odráží kulturní logiku globálního kapitalismu, tudíž by bylo možné propojit strukturální faktory se strukturami samotného žánru.
- Dalším plodným příkladem je produkování nových talentů v souladu s požadavky žánrových imperativů showbyznysu v soutěži Superstar.

Larson, Magali Sarfatti: *Behind the Postmodern Facade: Architectural Change in Late Twentieth-Century America.*

- Autorka analyzuje postmoderní architekturu jako oblast profesionální produkce. Její výzkum zahrnuje kombinaci konceptů uměleckých světů (Becker) i kulturního průmyslu (Peterson, DiMaggio).
- Architektonický kánon není výsledkem autonomního aplikování vědění a talentu umělce. Ten je závislý na klientele – princip heteronomie .
- Změny v uměleckých oblastech jsou podmíněny strukturálními změnami strategicky situovaných skupin lidí. Jsou to změny v umělcově pojetí své profese i změny v podmínkách jeho jednání, tvorby.

Larson, Magali Sarfatti: *Behind the Postmodern Facade: Architectural Change in Late Twentieth-Century America.*

- Larson odhaluje kulturní boje v uměleckém poli, které mají určující vliv na vývoj příslušného uměleckého diskurzu.
- Postmoderní pluralismus je sice na jednu stranu dědictvím antiautoritářské politiky 60. let, ale klíčové změny se odehrály přímo uvnitř architektonického diskurzu. Opoziční náboj postmodernismu byl postupně přizpůsoben pracovním i soukromým praktikám městské střední třídy.
- Tyto změny se nedějí v důsledku vlastního nevyhnutelného vývoje, **jsou spojeny s konkrétními okruhy lidí (iniciátory) a se specifickými okruhy producentů, s konkrétní lokalitou.**
- Podle Larson není až tak důležité to, co kulturní objekty říkají samy ze sebe, jako to, co je jejich prostřednictvím říkáno a na koho se toho sdělení obrací.

Larson, Magali Sarfatti: *Behind the Postmodern Facade: Architectural Change in Late Twentieth-Century America.*

- NÁPADY:
- Text propojuje, podobně jako příspěvek F. Jamesona, kulturní změnu (přechod od moderního k postmodernímu stylu) s kulturní produkcí. Oba totiž vidí za ustavením nového uměleckého směru odraz principů fungování kapitalismu. Tržní mechanismy tlumí původní antimoderní náboj a vedou umělce k novému způsobu vnímání vlastní profese.
- K dalším ilustracím kulturních bojů by se hodila Gombrichova kniha *Příběh umění*, která zachycuje sociální pozadí přechodu mezi jednotlivými uměleckými epochami. Skupina, která bude zpracovávat tento text by do ní mohla nahlédnout.

Schwarz, Wagner-Pacifici: *The Vietnam Veterans Memorial: Commemorating a Difficult Past.*

- Analýzu procesu produkce pomníku pro válečné veterány ve Washingtonu chápe autor jako doklad produkování národní veřejné kultury. Ambivalentní interpretace vietnamské války se odráží v kombinaci inovativního designu pomníku s tradičnějšími upomínacími symboly. Neboli zatímco pomníky jsou obvykle kulturními objekty sloužícími k připomenutí společných významů, v této případové studii se jedná o významovou polysémii.
- **Vzpomínání jako žánr** – je druhem schématu, který organizuje vnímání. Žánry se mění podle charakteru jejich tvůrců, publika i v závislosti na kontextu. Než jsou zájmy a postoje vtěleny do konkrétního pomníku, vyžaduje do určité úsilí určité skupiny lidí. Ta musí chtít přesvědčit ty, kteří by na význam události mohli zapomenout, že je hodná zapamatování.

Schwarz, Wagner-Pacifci: *The Vietnam Veterans Memorial: Commemorating a Difficult Past.*

- Za vytvořením pomníku byl dlouhý **proces vyjednávání**, který autor segmentuje do 7 etap. Postupně bylo poselství této stavby přerámovááno tak, aby neodkazovalo k válce jako takové, jako spíš k přeživším veteránům. Na místo národních symbolů měl obsahovat seznam jmen padlých vojáků.
- Ve vyjednávání uspěli i kritici politicky neutrálního pojetí pomníku. Objevila se na něm americká vlajka a postavy tří vojáků, kteří ztělesňují tradiční žánr pomníků.
- **Význam pomníku se ale nakonec ustavuje skrze jeho používání.** Vztahy jednotlivců k této stavbě jsou stejně rozmanité jako jejich postoje k válce ve Vjetnamu.

Schwarz, Wagner-Pacifci: *The Vietnam Veterans Memorial: Commemorating a Difficult Past.*

- NÁPADY:
- Podobně jako to udělal Schwarz-Pacifi, je možné sledovat genezi ambivalentně interpretovaných kulturních objektů. Měli bychom zapřemýšlet, které by to mohly být konkrétně v českém prostředí? Pokud bychom nešli daleko, velmi zajímavý je osud pomníků, které byly zbudovány socialistickým režimem, ale přežívají dál v nesocialistických poměrech. Mohli bychom sledovat přerámovávání jejich významů a jednotlivé aktéry, kteří tento proces iniciují a proč. Možná ještě atraktivnější jsou pomníky vznikající v současnosti: kontroverzní pomník u Broumova věnovaný několika obětem odsunu sudetských Němců.

Jak dělat prezentace?

- Použijte Power Point
- Co text, to max. 6 snímků, přičemž první věnujte úvodu a poslední, je-li to vhodné, závěru
- 1 až 2 snímky musí ilustrovat to, jak byste analytický postup nebo nástroj představený v textu použili na vlastním příkladě
- Maximální délka prezentace jednoho textu je 8 min
- Snímky nezahlcujte textem, pokud chcete říct něco navíc (což se předpokládá), napište si to na podkladový materiál, který mějte v ruce
- Ať už pracujete ve dvojicích nebo trojicích, prezentovat (mluvit) byste měli všichni
- Mluvit neznamená číst!! 😊

- **Děkuju moc za pozornost**